

Hizmet Sunum Modeli Olarak Büyükşehir Uygulamasının Değerlendirilmesi

SORUNLAR VE ÖNERİLER

Dr. Hasan Hüseyin CAN
Körfez Kaymakamı

GİRİŞ

Türk idare sistemine bakıldığında kamu hizmetlerinin sunulmasında merkezi idare ve mahalli idareler olarak iki temel hizmet sunum örgütlenmesi görülür. Bir takım bölgesel kuruluşları ve hizmet yerinden yönetim teşkilatlanmalarını bir kenara bırakırsak, merkezi idarenin hizmetleri kural olarak taşrada il ve ilçe ölçeğinde yerine getirilir. Mahalli idareler ise belli bir coğrafi ve idari alandaki teşkilatlanmalar olarak yerel kamu hizmetlerinin görülmesinden sorumludur. Mahalli idarelerin öne çıkan özelliği ise politika geliştiren idareci ve karar organlarının halkın oyu ile seçilerek göreve gelmesidir.

Bu incelemede özellikle büyükşehir yapılanması esas alınarak, idarenin bütünlüğü içinde hizmet üretme yöntemleri ve bu teşkilatlanmanın uygulamadaki durumu genel hatları ile irdelenmiştir.

1. Türk Mahalli İdare Yapısı ve Büyükşehir Belediye Sistemi

Anayasa'mızın 123. maddesine göre idare, kuruluş ve görevleriyle bir bütün olup kanunla düzenlenir. İdarenin kuruluş ve görevleri merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına dayanmaktadır. Keza, Anayasanın 127. maddesi ise mahalli idareleri; il, belediye veya köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları, gene ka-

nunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzelkişileri olarak tanımlamıştır. Mahalli idarelerin kuruluş ve görevleri ile yetkileri, yerinden yönetim ilkesine uygun olarak kanunla düzenlenecektir.

Türk idari sistemi içindeki varlığı bu şekilde Anayasa ile teminat altına alınan mahalli idareler, diğer idari kurumlar gibi ülkenin ihtiyaçları ve hizmet gerekleri dikkate alınarak zaman zaman yasal düzenlemelere konu olmakta; yetkileri, görevleri ve gelirleri yeni esaslara bağlanmaktadır. 6360 sayılı Kanundan önce büyükşehir belediyesi kurulması için yerleşim birimleri arasında coğrafi bir yakınlık ve nüfus yoğunlaşması öngörülürken, bu Kanundan sonra coğrafi yakınlık ve nüfusun belli merkezde yoğunlaşması gibi ölçütler de aranmayacaktır. Son yıllardaki genel idari politikanın, mahalli idarelere daha fazla yetki, daha çok gelir ve daha yaygın bir görev alanı verilmesi istikametinde olduğu görülmektedir.

2. Büyükşehir Sisteminin Temel Özellikleri ve Türk İdare Sistemine Etkileri

Seksenli yıllarda ilk uygulamalarını gördüğümüz büyükşehir sistemi, 2004 ila 2012 yılları arasında yapılan yasal düzenlemelerle önemli ölçüde değişikliğe uğramış ve oldukça yetkili idarelere dönüşmüştür.

Büyükşehir sistemini düzenleyen temel yasalar dörder yıl arayla kanunlaşmıştır. Bu çerçevede 2004 yılında 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 2008 yılında 5747 sayılı Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ve 2012 yılında ise 6360 sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun sisteme dâhil olmuştur.

Büyükşehir uygulamasının doğal sonucu olarak Türk mahalli idare sisteminde iller itibarıyla ikili bir idari sistem teşekkül etmiştir. 81 vilayetten 30 tanesinde mahalli idare olarak sadece belediye faaliyet göstermekte, diğer 51 vilayette ise il özel idaresi, belediye ve köy mahalli idareleri bulunmaktadır. Yeni oluşturulan büyükşehir sisteminde belde belediyesi ve köy mahalli idaresi bulunmamaktadır. Ayrıca büyükşehir belediyesi bulunan 30 ilde, il özel idarelerinin tüzel kişilikleri kaldırılmıştır. Sistemin önemli bir özelliği de il mülki sınırının büyükşehir belediye sınırı olarak kabul edilmesidir. Dolayısıyla, il sınırları içinde büyükşehir belediyeleri genel yetkili bir mahalli idare konumuna çıkarılmıştır. Ortaya çıkan model mahalli idare sistemi bakımından iki alanda önemli etki ve değişikliklere neden olmuştur. Bunlardan birisi büyükşehir ilçe belediyelerinin yetkisinin zayıflatılması ve azaltılması diğeri ise bütünüyle Türk idare sistemine olan etkileridir. Ayrıca 30 büyükşehir ili bakımından “merkez ilçe” kavramının uygulama imkânı da kalmamıştır. Bu haliyle 51 il ve 30 il arasında da mülki makamlarca kullanılacak bazı yetkiler itibarıyla farklılaşma söz konusudur.

Ortaya çıkan sistem, merkezi idarenin taşra kuruluşları bakımından da değişiklikler getirmiştir. Özellikle il ve ilçe idarelerinin başı ve mercii olan vali ve kaymakamların yetkileri

ve faaliyet alanları da dolaylı olarak sınırlandırılmıştır. Bu kapsamda bir mahalli idare olan il özel idarelerinin ve köylerden oluşan köylere hizmet götürme birliklerinin tüzel kişiliği kaldırıldığından dolayı vali ve kaymakamların coğrafi olarak hizmet alanları daraltılmış, çalışma ve faaliyet konuları itibarıyla kayıplar oluşmuştur. Bununla beraber, büyükşehir içindeki ilk kademe belediye uygulamaları kaldırılarak yeni ilçeler kurulmuş ve merkezi idarenin sunduğu bazı kamu hizmetleri ilçe ölçeğinde sunulmaya başlanmıştır.

3. Büyükşehir İlçe Belediyelerinin Sistemdeki Yeri ve İlçe Belediyeleri Bakımından Büyükşehir Belediyelerinin Konumu

Yeni büyükşehir sisteminde ifa edilen hizmetler ve kullanılan yetkiler itibarıyla büyükşehir ilçe belediyeleri yetkisi azaltılmış birer mahalli idare yapısına dönüştürülmüştür. Büyükşehir belediyeleri ise sınırları içindeki ilçe belediyeleri üzerinde önemli ölçüde denetim hakkı elde etmiş ve doğal olarak hiyerarşik bir ilişki ortaya çıkmıştır. Bu çerçevede 5216 sayılı Kanuna bakıldığında, büyükşehir belediyesinin ilçe belediyelerinin kararları ve kullandığı yetkiler üzerinde onaylama, denetleme, değiştirme, bölüştürme, koordinasyon sağlama gibi önemli yetkileri bulunmaktadır.

Bu açıdan bakıldığında büyükşehir ilçe belediyelerinin büyükşehir belediyeleri ve diğer il ve ilçe belediyeleri için öngörülen tanım kapsamında “idari ve mali özerkliğe sahip” bir mahalli idare olmadığı belirtilmelidir. Bu yönüyle ilçe belediyeleri arasında da yetki ve görev bakımından fark vardır. Dolayısıyla 919 ilçe belediyesinden 400 ilçe belediyesi idari ve mali bakımından tam yetkili, 519 adet büyükşehir ilçe

belediyesi ise büyükşehir belediyesi denetiminde kısıtlı yetkili belediye durumundadır.

3.1. Büyükşehir Belediyesinin İlçe Belediyeleri Arasındaki Koordinasyon Yetkisi

5216 sayılı Kanunun 3. maddesine göre, büyükşehir belediyesi sınırları içerisindeki ilçe belediyeleri arasında koordinasyonu sağlamakla yetkilendirilmiştir. Kanunun 27. maddesi uyarınca, büyükşehir belediyesi ile ilçe belediyeleri veya ilçe belediyelerinin kendi aralarında hizmetlerin yürütülmesiyle ilgili ihtilaf çıkması durumunda, büyükşehir belediye meclisi yönlendirici ve düzenleyici kararlar almaya yetkilidir. Aynı şekilde büyükşehir belediyelerinde meydan, bulvar, cadde, yol, sokak, park, spor ve kültürel tesislerin büyükşehir belediyesi ile büyükşehir kapsamındaki diğer belediyeler arasında dağılımına ilişkin esaslar büyükşehir belediye meclisi tarafından belirlenecektir. Keza, terminal ve otopark yapımı, mezarlık alanı tespiti, defin hizmetleri, toptancı hal ve mezbaha görevleri, temizlik hizmetleri ile adres ve numaralandırmaya ilişkin görevler gerektiğinde, büyükşehir belediye meclisi kararına istinaden ilçe belediyelerine devredilebilecek veya ilçe belediyeleri ile birlikte yapılabilecektir.

Büyükşehir belediye başkanının mensup olduğu siyasal parti ile büyükşehir belediye meclis çoğunluğunun mensup olduğu siyasal parti çoğunluğunun farklılaştığı durumlarda meclisin karar alması ve bunun uygulanmasında önemli sorunlar yaşanabilmektedir.

3.2. Büyükşehir Belediyesinin İlçe Belediyeleri Üzerindeki İmar Denetim Yetkisi

Büyükşehir belediyesinin ilçe belediyesi üzerinde kullandığı önemli bir yetki de imar denetimine dairdir. Kanunun 7. ve 11. maddeleri kapsa-

mında büyükşehir içindeki belediyelerin nazım plâna uygun olarak hazırlayacakları uygulama imar plânları, bu plânlarda yapılacak değişiklikler, parselasyon plânları ve imar ıslah plânları aynen veya değiştirilerek büyükşehir belediyesince onaylanacaktır. Keza, bu planların uygulanmasını denetlemek, gerektiğinde ilçe belediyeleri adına uygulama imar plânları ve parselasyon plânları yapmak konusunda da büyükşehir belediyesi yetki sahibidir. Büyükşehir belediyesi gerektiğinde, 3194 sayılı İmar Kanununun 32. ve 42. maddelerinde belirtilen yetkileri kullanma hakkına da sahiptir. Bu çerçevede 5216 sayılı Kanunun 14. maddesi uyarınca büyükşehir kapsamındaki ilçe belediye meclisleri tarafından alınan imara ilişkin kararlar, kararın gelişinden itibaren üç ay içinde büyükşehir belediye meclisi tarafından nazım imar plânına uygunluğu yönünden incelenerek aynen veya değiştirilerek kabul edilecektir. Büyükşehir belediyesi imar konusunda nihai yetkili olurken, afet riski taşıyan veya can ve mal güvenliği açısından tehlike oluşturan binaların tahliye edilmesi ve yıkımı konularında görev üstlenmeyerek, Kanunla bunu ilçe belediyelerine pas etmiştir.

3.3. Büyükşehir Bütçesinden İlçe Belediyesine Yardım Yapılması ve Ortak Projeler

Büyükşehir belediyesi, ilçe belediyeleri ile ortak projeler ve yatırım yapabilir. Büyükşehir belediyesi, kesinleşmiş en son yıl bütçe gelirinin % 10'unu aşmamak ve bütçede ödeneği ayrılmış olmak şartıyla, ilgili belediyenin yatırım programında yer alan projelerin finansmanı için büyükşehir belediye başkanının teklifi ve meclisin kararıyla ilçe belediyelerine malî ve aynı yardım yapabilecektir. Bunun uygulanmasında ilçe belediyeleri arasında hakkaniyeti gözeterek şekilde bir yetnetmelik ile düzenleme yapılması yerinde olacaktır.

3.4. İlçe Belediyesinin Kentsel Dönüşüm Yapmasında İzin Mecburiyeti

5393 sayılı Belediye Kanununun 73. maddesi uyarınca büyükşehir belediye sınırları içinde kentsel dönüşüm ve gelişim projesi alanı ilan etmeye büyükşehir belediyeleri yetkilidir. Büyükşehir belediye meclisince uygun görülmesi halinde ilçe belediyeleri kendi sınırları içinde kentsel dönüşüm ve gelişim projeleri uygulayabilir ve gerekli işlemleri yapabilir. 6360 sayılı Kanundaki düzenlemeden sonra, bu yetkinin büyükşehir belediyesine münhasır olarak korunması anlamlı değildir. Nitekim Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında 6306 sayılı Kanun bu konuda Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca, büyükşehir belediyesi sınırları içindeki ilçe belediyelerinin doğrudan yetkilendirilmesine imkân vermektedir.

4. İdari Vesayetin Kullanımına Büyük Sınırlama Getirilmiştir

Büyükşehir sisteminin ve genel olarak yerel yönetimler alanındaki yasal düzenlemelerin önemli bir özelliği de idari vesayetin zayıflatılması ve yerindelik denetiminin kaldırılmasıdır. Bu yaklaşımın, Ülkemizin belli bölgeleri itibarıyla uygulamada önemli sorunlara yol açtığı yaşayarak görülmüştür.

Kural olarak merkezi idare, mahallî idareler üzerinde, idari vesayet yetkisine sahiptir. Kavram olarak idari vesayet denildiğinde; merkezi idarenin, mahallî idarelerin icrai kararlarını, idari fiil ve hareketlerini murakabe etmesi ve bu kararları bozabilme yetkisi anlaşılmalıdır. İdari vesayet ile merkezi idare ve mahallî idare arasında bir rabıta kurulmuş olmaktadır. Bu yolla Devletin birliği ve kamu hizmetlerinin uyumu temin edilmiş olacaktır (Onar, 1960: 498).

Anayasamızın 127. maddesinde yer alan hükme göre, merkezi idare, mahallî idareler üzerinde; mahallî hizmetlerin idarenin bütünlüğü ilkesine uygun şekilde yürütülmesi, kamu görevlerinde birliğin sağlanması, toplum yararının korunması ve mahallî ihtiyaçların gereği gibi karşılanması amacıyla, kanunda belirtilen esas ve usuller dairesinde idari vesayet yetkisine sahiptir (Can, 2010: 363).

Tarihsel süreç içinde idari vesayete dair uygulamaya bakıldığında; Cumhuriyet döneminde yasalaşan 1580 sayılı Belediye Kanunu, hem merkezi idareyi hem de merkezi idarenin illerde en yüksek temsil makamı olan vali ve kaymakamları idari vesayetin kullanımında yetkili kılmaktaydı. Oysa 2004 yılında yasalaşan 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanun ve 5393 sayılı Belediye Kanununda ihdas edilen düzenlemeler dikkate alındığında, mülki idare amirlerinin kullanabileceği etkili bir idari vesayet yetkisi kalmamıştır.

4.1. Mülki İdare Amirlerinin Kullanabileceği İdari Vesayet

Burada kısaca belediyeler bakımından idari vesayet hükümlerine bakıldığında, İçişleri Bakanlığının sınırlı idari vesayet yetkilerine sahip olduğu, mülki idare amirlerinin ise birkaç alanla sınırlı çok daha dar bir yetki kullandığı görülmektedir. Mülki idare amirlerinin kullandığı idari vesayet yetkilerine bakıldığında; büyükşehir sisteminin cari olduğu 30 vilayet itibarıyla idari vesayet yetkisinin neredeyse tamamen kullanılamaz durumda olduğu görülmektedir.

Kullanılabilecek idari vesayet yetkileri ise şunlardır: Mahalle kurulması, kaldırılması, birleştirilmesi, bölünmesi, adlarıyla sınırlarının tespiti ve değiştirilmesinde, belediye meclisinin kararı ve kaymakamın görüşü

üzerine valinin onayı aranmakta; bir beldenin adının değiştirilmesinde, valinin görüşü istenmekte; cadde, sokak, meydan, park, tesis ve benzerlerine ad verilmesi ve beldeyi tanıtıcı amblem, flama ve benzerlerinin tespitine ilişkin karar mülki idare amirinin onayı ile yürürlüğe girmekte; belediye başkanlığının herhangi bir nedenle boşalması ve yeni belediye başkanı veya başkan vekili seçiminin yapılamaması durumunda, seçim yapıncaya kadar ilçe ve belde belediye başkanlığına vali tarafından görevlendirme yapılmakta; belediye hizmetlerinin ciddi bir biçimde aksatıldığı ve bu durumun halkın sağlık, huzur ve esenliğini hayati derecede olumsuz etkilediğinin İçişleri Bakanlığının talebi üzerine yetkili sulh hukuk hâkimi tarafından belirlenmesi durumunda o ilin valisi aksayan hizmetleri öncelikle belediyenin araç, gereç, personel ve diğer kaynaklarıyla giderecek, bu mümkün olmaz ise, diğer kamu kurum ve kuruluşlarının imkânlarını da kullanarak hizmetin yerine getirilmesi öngörülmüştür.

4.2. İçişleri Bakanlığınca Kullanılabilecek İdari Vesayet Yetkileri

Büyükşehir illeri itibarıyla İçişleri Bakanlığınca kullanılacak idari vesayet yetkilerine bakıldığında özetle şu tespitlerin yapılması mümkündür. Beldenin adının değiştirilmesini onaylamak; imtiyaza konu hizmet alanlarında imtiyaz onayı vermek; sağlık, eğitim, sosyal hizmet ve turizm projelerine arsa tahsis onayı vermek; bütçenin belli bir oranını geçen iç borçlanmaya onay vermek (Can, 2009: 449).

Keza, yurt dışındaki belediyeler ve mahallî idare birlikleriyle karşılıklı iş birliği yapılmasına ve kardeş kent ilişkisi kurulmasına izin vermek; Kanunda belirtilen hallerde, seçim yapıncaya kadar büyükşehir ve il

belediye başkanını görevlendirmek; gerektiğinde belediye organları veya bu organların üyelerini görevden uzaklaştırmak; zorunlu hâllere münhasır olarak ilave istihdam izni vermek; belediyelerin idarî işlemlerini denetlemek; belediye hizmetlerinin ciddi bir biçimde aksatıldığı sulh hukuk hâkimliğine tespit ettirmek suretiyle hizmetin ifasını valiliğe tevdi etmek; bütçe sınırları içinde işletme kurulmasına karar vermek; büyükşehir belediye başkanını tarafından teklif edilen genel sekreter atamasını onaylamak; 2560 sayılı Kanun uyarınca bazı yönetici atamalarını yapmak (Can, 2010: 366-368). İdari vesayet bakımından bazı düzenlemelerin yapılmasına ihtiyaç bulunduğu değerlendirilmekte olup, öneriler aşağıda özetlenmiştir.

5. Öneriler ve Sonuç

Yerel kamu hizmetlerinin sunulmasında görev alan mahallî idareler, Devlet idari bütünlüğü içinde faaliyet göstermek, Devletin genel politika ve tercihlerine göre hizmet üretmekle yükümlüdür. Mahallî idarelerin belli organlarının seçikle işbaşına gelmesi, bu idarelerin kamusal niteliğini ortadan kaldırdığı gibi, idarenin bütünlüğü içinde hareket etmekten de muaf kılmamaktadır. Zaten belediye idaresinin kullandığı yetkiler ancak, Devlet egemenliğinin yerelde geçerli olması ile uygulanabilir. Bu çerçevede, zaman zaman ortaya çıkan güvenlik problemleri de dikkate alınarak, Devlet egemenliği ve idarenin bütünlüğü içinde yerel yönetimlere dair yasal düzenlemeler dikkate alınarak, bazı değerlendirmelerin yapılması ve önerilerin sunulması yerinde olacaktır.

1. Genel kamu güvenliğinin temini bakımından yerel yönetimlerin işlemleri ve personeli üzerinde bazı yetkilerin kullanımına imkân

verilmelidir: Vali ilde, kaymakam ise ilçede başta 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu olmak üzere cari mevzuat uyarınca suç işlenmesini önlemek, kamu düzen ve güvenliğini korumak, kişi dokunulmazlığını ve tasarrufa ilişkin emniyeti sağlamakla yetkili ve görevlidir. Oysa 5393 sayılı Belediye Kanununun 84. maddesindeki genel atıflar dikkate alınarak yapılan veya yapılabilecek bazı değerlendirmeler ve uygulamalar kent güvenliğinin temininde potansiyel sıkıntı ve sorun yaratabilecektir. Bu hususta farklı değerlendirmelere meydan verilmemesi bakımından Belediye Kanununun 84. maddesindeki; belediyenin sorumlu ve yetkili kılındığı görev ve hizmetlerle sınırlı olarak; 2559 sayılı Polis Vazife ve Selâhiyet Kanunu, 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu, 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanununda bu Kanun hükümlerine aykırılık bulunması durumunda bu Kanun hükümleri uygulanacağına dair hükmün yeniden değerlendirilmesi uygun olacaktır.

Bu değerlendirme kapsamında; suç işleyen veya kamu düzeninin bozulmasına sebebiyet veren, kamu hizmetlerinin kasıtlı olarak aksamasına yol açan, bu sorunların giderilmesini temin amacıyla mülki idare amirlerince verilen emirlere riayet etmeyen memur veya diğer kamu görevlilerinin, yetkili mülki idare amirlerince geçici veya kalıcı olarak görevlerine son verilebilmeli ve bu yetki merkezi idare ve yerel yönetimler personeline şamil olarak uygulanabilmelidir.

2. İdari vesayet konusunda Anayasa Mahkemesinin iptal kararları dikkate alınarak bir değerlendirme yapılmalıdır: Bilindiği gibi, 22 Haziran 2010 tarihli ve 27619 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan, Anayasa Mahkemesinin 04.02.2010 tarihli ve E:2008/27, K:2010-29 sayılı ve kararı ile Belediye Kanununun 23.

maddesinin beşinci fıkrası iptal edilmiştir. Anayasa Mahkemesi verdiği iptal kararının gerekçesinde; idarenin bütünlüğünün üniter devlet modelinde temel ilke olduğunu, bunun merkezi denetim ve gözetimle hayata geçirilebileceğini, idarede bütünlüğü sağlamanın hukuksal araçlarından birisinin idari vesayet olduğunu, idari vesayetin, merkezi yönetim ile yerinden yönetim kuruluşları arasındaki bütünleşmeyi sağladığını, ayrışmayı, farklılaşmayı ve kopmayı önlediğini, merkezi idarenin yerel yönetimler üzerinde vesayet yetkisini kullanıp kullanmayacağını yasa koyucunun takdirine bırakılamayacağını ve Anayasanın 127. maddesinin beşinci fıkrasında düzenlenen idari vesayet yetkisinin hukuka uygunluk denetiminin yanında yerindelik denetimini de içerdiğini hüküm altına almıştır.

Dolayısıyla vesayet makamının, vesayet yetkisi kullanılırken işlemler üzerinde iptal, onama, erteleme, izin, tekrar görüşülmesini isteme, düzeltme gibi denetim usulleri uygulayabileceği Anayasa Mahkemesi tarafından kabul edilmiştir.

Keza, aynı Resmi Gazetede yayınlanan, 04.02.2010 tarihli ve E: 2008/28, K: 2010/30 sayılı iptal kararı ile 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanununun 14. maddesinin beşinci fıkrası da aynı gerekçeyle iptal edilmiştir. Anayasa Mahkemesinin 18.01.2007 tarih ve E:2005/32, K:2007/3 sayılı kararı ile 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanununun 15. maddesinin ikinci ve üçüncü fıkraları da iptal edilerek, toplum yararının korunması ve mahallî ihtiyaçların gereği gibi karşılanması amacıyla, idarî vesayet yetkisinin kullanılması gerektiği, bu çerçevede, idari vesayetin gerekliliği ve vazgeçilmezliği vurgulanmış ve idarenin bütünlüğünün, üniter devlet modelinin yönetim alanındaki temel ilkesi olduğu tespiti yapılmıştır.

Bu esaslar dikkate alınarak; kent güvenliğini ve kamu yararını etkileyecek ulaşım, sosyal hizmet ve yardımlar, istihdam gibi alanlara ilişkin, belediye meclis kararları ve idari işlemler mülki makamlarca idari vesayete tabi tutulmalıdır.

3. İmar uygulamaları bakımından idari vesayet ihdas edilmelidir: Kentin; eğitim, sağlık, güvenlik ve benzeri ihtiyaçları dikkate alınarak imar uygulamaları bakımından merkezi idarenin zaruri gördüğü değişiklik ve tekliflerin yerel yönetimlerce dikkate alınmasını temin edici düzenlemeler yapılmalı, özelik taşıyan bazı imar uygulamalarının vali denetimiyle durdurulması sağlanmalıdır.

4. Mali denetim yeniden ihdas edilmelidir: Gerek yerel olarak gerekse merkezi yönetim bütçesinden elde edilen kaynakların öncelikle yerel kamu hizmetlerinin ifası amacıyla kullanılmasında suistimal yapan yerel yönetimlerin etkin müeyyideye tabi tutulması sağlanmalıdır. Bu kapsamda yerindelik denetimi ve İçişleri Bakanlığının mali denetimi yeniden ihdas edilmelidir. Bu çerçevede sermaye yoğunluğu belediyelere ait olan şirketlerin İçişleri Bakanlığınca mali denetimine de imkân verilmelidir.

5. Büyükşehirlerde il ve ilçe trafik komisyonlarının yeniden görev yapması sağlanmalıdır: Karayolları Trafik Kanunundaki düzenlemeler daha da genişletilerek, kent içi ulaşımın düzenlenmesinde ve trafikle ilgili hizmetlerin yürütülmesinde bu komisyonlar üst karar organı olarak görev yapmalı ve yetki kullanmalıdır. Büyükşehir ulaşım koordinasyon merkezi kararları vali tarafından onaylanmalı ve valilik önerileri kurul gündemine öncelikle alınmalı ve değerlendirilmelidir. İl trafik komisyonlarının alacağı kararlar büyükşehir ulaşım koordinasyon merkezi

için öncelikli ve bağlayıcı olmalıdır. 5216 sayılı Kanun ve 2918 sayılı Kanun bu konseptte uygun şekilde senkronize olarak revize edilmelidir.

6. Büyükşehir belediyesi ve ilçe belediyeleri arasındaki nihai koordinasyon makamı vali olmalıdır: Büyükşehir belediye başkanının mensup olduğu siyasal parti ile büyükşehir belediye meclis çoğunluğunun mensup olduğu siyasal parti/partiler çoğunluğu farklı olduğu durumlarda karar alınıp uygulanmasında muhtelif sorunlar yaşandığı görülmektedir. Gerektiğinde, büyükşehir belediye meclisinin karar almadığı veya alamadığı durumlarda, büyükşehir belediye başkanının veya ilçe belediye başkanlarının başvurusu üzerine il valisi gerekli incelemeyi yaparak nihai kararı verebilmelidir. Bu husus, hizmetlerin aksamaması bakımından önemlidir.

7. Yatırım izleme ve koordinasyon başkanlıkları güçlendirilmelidir: Büyükşehir sisteminin cari olduğu illerde yapılandırılan yatırım izleme ve koordinasyon başkanlıkları güçlendirilerek tüzel kişiliğe kavuşturulmalı, merkezi bütçeden sürekli bir gelirle desteklenmeli ve bu illerdeki çevre ve şehircilik il müdürlükleri de bu yapı içine dâhil edilmelidir.

KAYNAKÇA

- Can, H. H. (2009) **Uygulamada Belediye Kanunları**, Ankara: Mali Yönetim Denetim.
- Can, H. H. (2010) "Mahalli İdare Yasalarında İdari Vesayet Uygulamaları" Sayfa: 363-375, **Kamu Yönetimi Sempozyumu, Türk Kamu Yönetiminin Yapısal ve İşlevsel Sorunları**, Konya Selçuk Üniversitesi Yayını.
- Onar, S. S. (1960) **İdare Hukukunun Umumi Esasları cilt 1, 2. Baskı**, İstanbul: İsmail Akgün Matbaası.